

LUND UNIVERSITY

Dendrokronologisk analys av elevbostaden och brygghuset på Strömsholms ridskoleområde - komplettering

Hansson, Anton; Linderson, Hans

2023

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Hansson, A., & Linderson, H. (2023). *Dendrokronologisk analys av elevbostaden och brygghuset på Strömsholms ridskoleområde - komplettering*. (Dendrorapporter i Lund; Vol. 2023:42). Lund University.

Total number of authors:
2

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

LUND UNIVERSITY

DEPARTMENT OF QUATERNARY GEOLOGY
KVARTÄRGEOLOGISKA AVDELNINGEN
HANS LINDERSON

22 maj 2023

Nationella Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, rapport nr 2023:42

Anton Hansson & Hans Linderson

DENDROKRONOLOGISK ANALYS AV ELEVBOSTADEN OCH BRYGGHUSET PÅ STRÖMSHOLMS RIDSKOLEOMRÅDE

Uppdragsgivare: Daniel Eriksson, Bygg & Hantverk i Karlskoga AB, Valåsen 308, 691 94, Karlskoga, info@lobergsfalla.com

Område: Hallstahammar **Prov nr:** 63432-444+63457-463 **Antal borrhov:** 13+7

Dendrokronologiskt objekt: Elevbostaden bottenvåning (63432-63434), elevbostaden vinden (63435-63437), elevbostaden bottenvåning golvbjälke återanvänd (63438), komplettering (63457-63) Brygghuset bottenvåning (63439-63443), Brygghuset stående stolpe vinden återanvänd (63444)

Resultat:

Dendro nr:	Provnr; placering	Trädslag	Antal år (1 radie om ej annat anges)	Splint (Sp) Bark (B) Vankant (W)	Datering av yttersta årsring i provet	Beräknat Fällningsår E(Efter) V(vinterhalv-året)	Egenålder ±10; Kommentarer
63432	1; bv vägg	Tall	66+1	Sp 44, Ej W	1741	1742-1763	100
63433	2; bv vägg	Tall	41+1	Sp 10, Ej W	1718	1743-1773	110
63434	3; bv vägg	Tall	57; 21; 2	Sp 34; 21, Ej W	1745	1746-1776	90
63435	4; vind vägg	Tall	39	Sp 25, W	1751	V 1751/52	60±10; 63436 samma träd
63436	5; vind vägg	Tall	41	Sp 25, W	1751	V 1751/52	60±10; 63435 samma träd
63437	6; vind vägg	Tall	75+ew	Sp 44, W	1752	Sommar 1752	100±10
63438	7; bv golvbj åter	Tall	164; 2	Ej Sp, Ej W	1786	E 1846	250
63439	8; bv vägg	Tall	84	Sp (17), Ej W	Ej datering		
63440	9; bv vägg	Tall	145	Sp 62, W	1681	V 1681/82	170
63441	10; bv vägg	Tall	146; 2	Sp 84, W	1673	V 1673/74	180
63442	11; bv vägg	Tall	52; 2	Sp 29, Ej W	1769	1775-1805	90
63443	12; bv vägg	Tall	95; 2	Sp 49, W	1678	V 1678/79	120
63444	13; vind stolpe åter	Tall	131; 2	Sp 48, Ej W	1701	1713-1753	160
63457	112; stock2 E-vägg	Tall	51	Sp 39, W	1751	V 1751/52	65
63458	113; stock1 B-vägg	Tall	67	Sp 43, W	1751	V 1751/52	80
63459	14; Golvbjälke k3	Gran	69;2	W	1816	V 1816/17	80
63460	15; Golvbjälke k1	Gran	71;2	W	1816	V 1816/17	85
63461	16; Golvbjälke V2	Tall	59;2	Sp 35, W	Ej datering		70
63462	17; Golvbjälke V3b	Tall	64;2-llw	Sp 43, W	(1687)	(Juli 1687)	80; datering ej säker
63463	18; Golvbjälke V5b	Tall	64;2	Sp 27, W	Ej datering		80

Kommentarer till ovanstående resultattabell

Elevbostaden (63432-63438)

Virket från vinden är avverkat **vinterhalvåret 1751/52 samt sommaren 1752**. Samtliga prov från bottenvåningens vägg har beräknade fällningsår som möjliggör **avverkning 1751-1752**. Den återanvända golvbjälken saknar splintved och kan därför endast sägas ha avverkats **efter 1846**.

Prov 63434 har dock en komplikation i form av en lös bit på 21 ringar med oklar position. Om biten placeras efter de 57 inmätta ringarna blir provet yngre än övrigt virke i byggnaden. Placeras dock den lösa biten efter borrhovens stump så blir virket av samma ålder som övrigt virke (mer rimligt?).

Inbördes korrelation i väggvirket är relativt god vilket tyder på att virket är hämtat från ett gemensamt skogsområde med relativt unga träd. Virket korrelerar väl mot referenskronologier från området samt åt öster mot Uppland och Södermanland. Virket kan därför vara av lokal härkomst. Golvbjälken (63438) har en högre egenålder och är hämtat från Västmanland.

Elevbostaden (63457-63463) Komplettering maj 2023

Väggvirket, prov 112 och 113, dateras som ovan till **vinterhalvåret 1751/52**. Golvvirket av gran prov 14 och 15 är avverkat **vinterhalvåret 1816/17**. Golvvirket av tall, prov 16, 17 och 18 är svårdaterat av två skäl, dels den korta tidsserien och dels att de uppvisa störningar i tillväxten som inte direkt kommer från vådrets variation. Prov 16 och 18 är mycket tätvuxen de första upp till 24 åren, vilket ofta uppträder på tall stående på torvmark eller annan våtmark som sedan blir torrare (till exempel dränering). Prov 17 uppvisar återkommande kompressionsveds-perioder som vanligen uppträder på tall som står på instabil grund såsom det ofta blir på torvmarker. Virket som representeras av prov 17 är avverkat i **juli** troligen 1687. Känslan är att prov 16 och 18 är samtida med detta. Denna del skulle verkligen behövas kompletteras med fler prover.

Det viktigaste objektet för de flesta provernas datering i hela undersökningen är hämtade från **ängsladan på Stavholmens naturreservat i Hallstahammars kommun**, vilken uppfördes i två omgångar 1781 och 1823 med lokalt virke. Tallens virke går där ner till 1606 och bör ha god daterbarhet från slutet av 1600-talet. Att prov 16-18 inte dateras till 17 eller 1800-talet är ytterligare en indikation på att virket är äldre.

Brygghuset (63439-63444)

Virket från brygghusets bottenvåning får en viss spridning i ålder. Prov 63440, 441 samt 443 dateras till **vinterhalvåret 1681/82, vinterhalvåret 1673/74 respektive vinterhalvåret 1678/79**. Om huset uppförts vid ett tillfälle måste detta skett tidigast 1682 med delvis virke som legat ett antal år innan användning. Prov 63442 från bottenvåningens vägg avviker och dateras till **1775-1805**. Provets position i väggen är oklar.

Stolpen på vinden, prov 63444, dateras till **1713-1753**. Prov 63439 har ej gått att datera.

1600-talsvirket och virket från stolpen på vinden korrelerar väl inbördes vilket tyder på härkomst från ett gemensamt skogsområde. Högst korrelation får virket mot lokala referenskronologier samt från referenskronologier från ett område söder om Mälaren. Virket kan således vara lokalt. Virket till prov 63442 är hämtat från Västmanland.

Hans Linderson, Laboratorieföreståndare, Lunds Universitet

Sölvegatan 12, S-223 62 Lund Tel. +46-46-2227891, Fax +46-46-2224830 e-mail: Hans.Linderson@geol.lu.se

Beskrivning av tabellen ovan

”Dendroidentitetsnummer”, är en unik identitet för varje prov hanterade på laboratoriet.

”Antal år”, årsringar som är analyserade i vissa fall har det inte varit möjligt att mäta årsringsbredden, då har årsringarna räknats, vilket har markerats med ”+n”.

I samma kolumn förekommer någon gång noteringen ”ew” eller ”lw” dessa termer härrör från engelskans early wood (vårved) och late wood (sommarmed) och beskriver graden av den yngsta/sista årsringens utveckling. Detta indikerar att virket är avverkat på sommaren.

”splint, vankant, bark” indikerar hur många årsringar som saknas i provet. Förutsatt att provet går att datera och man har vankant eller bark i provet så får man en årsexakt datering (extrema undantag finns). ”nära vankant” uppges när det finns indikationer om detta, till exempel i fältanteckningar eller om en sågskiva följer en naturlig kurvatur i rundvirket. Om vankant (den rundade avslutningen av virket där barken har försvunnit) saknas och splinten syns kan man beräkna fällningsåret med hjälp av splintstatistiken för olika trädslag och förhållanden. Vanligtvis används 17 ± 7 år på ek och en mer varierad bild på tall med en maximal variation på ± 20 år. Saknas splinten (”ej sp”) anges en så kallad ”efterdatering” (*terminus post quem*). Virket får då en äldsta möjliga datering. Teoretiskt kan virket vara hur ungt som helst men mer troligt handlar det om upptill några tiotal år senare avverkning än angivna efterdatering. Detta diskuteras vanligtvis i rapporten. Anges $sp=0$ menas splinten observeras utanför ytterst/yngsta årsring men årsringen är inte inmätt eftersom den inte är komplett.

”Datering av yttersta årsring i provet”, är alltid årsexakt vid en datering. Om provet inte kan korsdateras med en daterad dendrokronologisk serie anges ”ej datering”. Detta uppträder oftast vid ett litet årsringsantal (unga/snabbvuxna/kraftigt nedbrutna träd), udda trädslag (i Sverige är ek och tall bäst), för få prover från den undersökta konstruktionen, störd tillväxt etc.

”Beräknat fällningsår” här görs en beräkning utifrån dateringen av den yttersta årsringen i provet och hur många årsringar som beräknas saknas i provet. Felmarginalen som anges täcker mer än 95 procent av proverna. Finns barken eller vankanten kvar på provet ges dateringen påföljande vinterhalvår om inga andra noteringar har gjorts. Vinterhalvåret avser trädets viloperiod så att ingen årsringsbildning sker i stamvirket, viloperioden påbörjas normalt i augusti och pågår till maj söder om Norrlandsgränsen (ungefär Dalälven). Stamvirkets viloperiod blir succesivt längre mot fjällens trädgräns.